

Kính thưa Thầy và các Thầy Cô!

Chúng con xin phép chia sẻ một số nội dung chính mà chúng con ghi chép trong bài Thầy Vọng Tây giảng từ 4h50' đến 6h00', sáng Thứ Bảy, ngày 11/4/2026.

PHẬT HỌC THƯỜNG THỨC

Bài 397:

GIỮA NGƯỜI VÀ NGƯỜI NGÀY MỘT TAN NHẬT

Chỉ cần chú ý một chút, chúng ta có thể nhận ra mối quan hệ giữa con người với nhau, ngay cả trong cùng một gia tộc, đã không còn sự gắn kết khăng khít như xưa. Ngày nay, thật khó để tìm thấy những người anh em sẵn sàng vào sinh ra tử, hi sinh vì nhau. Rõ ràng, tình người đang ngày một phai nhạt, hay nói cách khác, luân lý đạo đức đang dần mai một. Khi đạo đức suy vi, những giá trị khác sẽ lên ngôi để thay thế, đó chính là sự chạy theo danh vọng và lợi dưỡng.

Sách *Đệ Tử Quy* có dạy: “*Tài vật nhẹ, oán nào sanh. Lời nhường nhịn, tức giận mất*”. Nếu tình nghĩa anh em, đồng bào được đặt lên hàng đầu thì làm gì có oán giận hay mâu thuẫn. Thế nhưng, như lời Hòa Thượng từng nói về thế gian hiện tại: “*Luân lý đạo đức đã mất rồi, đạo lý nhân quả cũng không còn được xem trọng nữa*”. Đây là một thực trạng rất dễ nhận thấy khi con người ngày càng xem thường chân lý của nhân loại.

Nếu biết sợ luật nhân quả, người ta sẽ cẩn trọng khi gieo nhân. Nhớ lúc nhỏ đi lễ chùa ở vùng quê, tôi thường thấy những bức tranh vẽ cảnh địa ngục tam đồ: kẻ ăn cắp bị chặt tay, người nói dối bị cắt lưỡi, kẻ lãng loạn bị nhúng vào vạc dầu... Những cảnh tượng ấy nhìn thật đáng sợ, nhưng đó lại là một phương pháp giáo dục về luật nhân quả vô cùng sâu sắc thông qua hình tượng. Nó khiến con người không dám trộm cắp, không dám dối trá. Thế nhưng ngày nay, nhiều người lại tỏ ra coi thường. Đây chính là căn bệnh, là nguyên nhân chủ yếu dẫn đến sự nhiễu loạn của xã hội hiện tại. Người biết sợ nhân quả sẽ cẩn trọng trong từng lời ăn tiếng nói và việc làm. Kẻ không tin nhân quả thì bất chấp tất cả, xem thường mọi việc, miễn sao có lợi cho mình là làm.

Tình người ngày càng trở nên lạnh nhạt. Có thể nói, chúng ta đang sống trong một thời đại văn minh, khoa học kỹ thuật tiến bộ vượt bậc, nhưng điều đáng buồn là luân lý đạo đức lại gần như suy đồi hoàn toàn. Đó là nguyên nhân cốt lõi khiến

xã hội rối ren, lòng người bất an. Sống trong một thời đại như vậy quả thật rất đáng thương. Quan hệ giữa người với người phai nhạt đến mức con cái không nhận cha, cha mẹ chối bỏ con cái; có những câu chuyện trong xã hội nghe mà xót xa, đau lòng đến mức không muốn nhắc lại. Nếu con người còn xem trọng đạo lý nhân quả thì đâu đến nông nổi này.

Nếu những chuẩn mực đạo đức thường xuyên được nhắc nhở, chắc chắn sẽ thức tỉnh được mọi người. Hòa thượng đã cảnh báo rằng: “*Luân lý đạo đức gần như hoàn toàn diệt vong*”. Nếu bây giờ chúng ta không mau chóng đem những chuẩn mực này ra giáo dục, thì vài chục năm nữa, người ta cũng chẳng buồn nghe. Cổ nhân dạy, người tốt là do giáo dục mà thành, có dạy dỗ mới biết cách làm người tốt. Hôm qua, khi nhìn thấy cháu ngoại ngoan ngoãn khoanh tay chào ông theo lời mẹ dạy, tôi càng thấm thía điều đó. Rõ ràng, bậc Thánh hiền cũng là do được giáo dục mà nên. Trước đây, nhiều người thường gạt đi, cho rằng trẻ nhỏ biết gì mà nhồi nhét đạo đức. Giờ đây, chính những người đó đang phải nếm trái đắng và hối hận, nhưng đã muộn vì họ đã bỏ lỡ "giai đoạn vàng" để dạy dỗ con em mình.

Đã là con người thì phải hành xử theo chuẩn mực của đạo lý: “*Cha mẹ gọi, trả lời ngay. Cha mẹ dạy, phải kính nghe. Cha mẹ trách, phải thừa nhận*”. Đó mới là con người đích thực. Hòa Thượng nhấn mạnh, xã hội động loạn, lòng người bất an chính là do đạo đức suy vi, con người bị chìm đắm trong danh vọng và lợi dưỡng.

Sách *Đệ Tử Quy* dạy rất hay: “*Phải xuống ngựa, phải xuống xe. Đợi người đi, hơn trăm bước*”. Chúng ta thử nghiền ngẫm đạo lý này xem. Đó không chỉ là hành động xuống ngựa hay xuống xe, mà sâu xa hơn là việc chuyển hóa tâm kiêu ngạo của bản thân thành tâm cung kính. Như lời thầy Thái từng giảng: Nếu cha mẹ xài điện thoại thông thường, con cái không được xài điện thoại iPhone xịn hơn; con cái cũng không nên ở ngôi nhà khang trang, hoành tráng hơn nhà của cha mẹ; nhà của người em không được cất to hơn nhà của người anh. Có giữ được tâm khiêm nhường như vậy, chúng ta mới giáo dục được thế hệ sau biết kính trên nhường dưới. Nếu nay chúng ta mặc kệ, cứ tự xây nhà to hơn cha mẹ, anh chị, thì con cháu đời sau cũng sẽ bắt chước theo. Đừng tưởng đời mình sống sao cũng

được, chính những biểu pháp xấu ấy sẽ làm gương mù cho thế hệ sau, dẫn đến gia tộc tan rã.

Không chỉ lòng người bị ô nhiễm bởi danh lợi, mà còn vô vàn thứ ô nhiễm khác. Lòng người ô nhiễm kéo theo hoàn cảnh ô nhiễm. Mở mắt ra là thấy sự ô nhiễm, tai nghe cũng toàn điều ô nhiễm; nhà Phật gọi đó là sự ô nhiễm của lục trần. Nên chúng ta phải thấu hiểu sự tình này. Thấu hiểu rồi thì sẽ thấy đúng như Kinh Phật đã dạy: *“Thế gian này không phải chốn dễ đùa”*. Lòng người ô nhiễm, hoàn cảnh ô nhiễm, đi đến đâu cũng đều ngột ngạt.

Hòa thượng từng hỏi: *“Các bạn thử nghĩ xem tình trạng này nghiêm trọng đến mức nào?”*. Đại hoàn cảnh của đời sống ngày nay đang bị ô nhiễm trầm trọng. Môi trường sống lúc nào cũng ngột ngạt khó thở thì chất lượng cuộc sống sao có thể tốt được? Không chỉ không khí ô nhiễm, mà lòng tham, sân, si còn là những thứ ô nhiễm đáng sợ hơn rất nhiều. Đôi khi có những nghịch lý: ở các vùng quê, người ta giờ chuyển sang dùng bếp gas, thấy ai đi nhặt củi đun thì chê cười, bảo rằng thời đại nào rồi còn nhặt củi. Thế nhưng, những vị khách từ xa đến chơi nhà lại cảm thấy ấm áp, hạnh phúc khi ngửi thấy mùi khói bếp củi mộc mạc. Hóa ra con lợn nái lại sướng vì được ăn đồ nấu bằng bếp củi, còn con người thì ăn đồ nấu bằng bếp gas. Gas hiện nay rất đắt đỏ, trong khi lá dừa khô rụng đầy vườn thì chẳng ai thèm nấu. Việc tận dụng củi khô vừa tiết kiệm, vừa có cái thú vị riêng, lại giảm thiểu việc tiêu thụ năng lượng cho quốc gia. Chỉ khi nào quá bận rộn hay vội vã thì hẵng dùng bếp gas, thế nhưng người ta lại dần lãng quên thói quen này.

Hòa Thượng chỉ rõ: *“Bạn xem, khí hậu ngày càng thất thường, tai nạn năm sau lại nghiêm trọng hơn năm trước. Rõ ràng địa cầu đang mang bệnh. Tại sao nó bệnh? Là do lòng người của chúng ta không tốt”*. Nhà Phật có câu: *“Cảnh tùy tâm chuyển”*. Trong lòng con người chứa đầy tham, sân, si – đây là những căn bệnh vô cùng độc hại. Hòa thượng nói, tâm bệnh nặng nề như thế thì hoàn cảnh sống của chúng ta làm sao mà không mang bệnh cho được? Ngày nay, chúng ta dễ dàng nhận thấy mối quan hệ giữa người với người phần lớn dựa trên sự lợi hại: có lợi thì làm bạn, hết lợi thì quay lưng.

Khi bị chi phối bởi lợi ích cá nhân, chúng ta có xu hướng niềm nở với những người có địa vị, thân phận và lạnh nhạt, tẻ nhạt với những người yếu thế. Đây là một căn bệnh rất phổ biến, một thứ “bệnh độc” nghiêm trọng. Lòng người lúc nào

cũng mưu toan lợi hại, đầy rẫy tham sân si thì làm sao trái đất này không sinh bệnh? Khi còn trẻ, nghe giảng những đạo lý này, chúng ta thường không có cảm giác gì. Ngay cả bản thân tôi cũng vậy, dù nhiều năm tham gia dịch đĩa giảng của Hòa thượng, trước đây tôi cũng chưa thấu ngộ. Nhưng giờ đây, tôi đã cảm nhận điều đó vô cùng sâu sắc. Trước kia, trong đầu lúc nào cũng tính toán thiệt hơn. Giờ tôi cố gắng tập cho đi, không mong cầu thu vào. Có ít cho ít, có nhiều cho nhiều, thậm chí không dư dả cũng vẫn sẵn lòng san sẻ. Tự dung, cái tâm toan tính lợi hại trong mình cũng dần dần tan biến.

Hòa thượng giảng: *“Hoàn cảnh sống đã vô cùng khắc nghiệt, mà quan niệm về luân lý đạo đức trên toàn thế giới lại gần như bị xem nhẹ, ngay cả ở nơi xuất phát ra luân lý đạo đức cũng đã mất hết rồi”*. Dù đạo đức ở nhiều nơi đã mai một hơn 200 năm, nhưng chúng ta vẫn may mắn được thừa hưởng và học tập tinh thần *“Nhất tự vi sư, bán tự vi sư”*. Tôi nhớ lại kỷ niệm vào Ngày Nhà giáo Việt Nam năm 1996 ở nước ngoài. Nhóm 21 học sinh người Việt chúng tôi đã tổ chức một buổi lễ tri ân vô cùng long trọng, mời các thầy cô bản xứ đến tham dự. Em nào cũng chuẩn bị những phần quà ý nghĩa, có em chuẩn bị 2-3 món để tặng. Các thầy cô vô cùng ngạc nhiên và cảm động khi thốt lên: *“Ở đất nước các em, ngày này được tổ chức long trọng thế sao?”*. Họ ngạc nhiên khi biết ngay cả ở những vùng quê tại Việt Nam cũng rất coi trọng ngày lễ này. Trong khi ở chính đất nước của họ, truyền thống tôn sư trọng đạo gần như đã phai nhạt, sinh viên ôm hôn nhau giữa sân trường là chuyện bình thường. Thế nhưng, sinh viên Việt Nam đi đường hề gặp thầy cô là luôn cúi đầu chào phép phép, dù lúc đó có thể các em chưa từng được học qua Phép tắc người con.

Hòa Thượng nhận định: *“Hoàn cảnh sống ô nhiễm, luân lý đạo đức của toàn thế giới bị xem nhẹ. Hiện tại chân thật đúng như Phật pháp nói: Ngũ trược ác thế”*. Có thể nói, từ 3000 năm trước, Đức Phật Thích Ca Mâu Ni đã nhìn thấu được căn bệnh của địa cầu trong thời đại này. Rõ ràng, thế gian hiện tại đang xem nhẹ luân lý đạo đức và bỏ qua sự thật của luật nhân quả.

Lúc nhỏ, tôi nhớ rất rõ câu nói của người lớn: *“Làm như vậy là tội lắm nhé con!”*. Lúc đó còn nhỏ, chưa hiểu biết nhiều, nhưng cứ nghe đến chữ “tội” là thấy chùn bước. Ngay cả mấy đứa trẻ chơi với nhau cũng hay nói như thế: *“Làm vậy có tội đấy, sau này vào địa ngục”*. Cứ liên tưởng đến hình tượng Diêm Vương ở

các chùa, nói dối bị cắt lưỡi... là chúng tôi sợ dè chừng. Hễ làm gì sai cũng bị người lớn nhắc: *“Làm thế là phạm pháp nhé!”* thì thử hỏi ai dám làm cần.

Nhưng ngày nay, gần như người ta không còn dùng những lời răn đe ấy nữa. Họ đánh mất luân lý đạo đức, xem nhẹ luật nhân quả. Phần nhiều tự cho rằng không có tội lỗi, chẳng có nhân quả. Vì họ thấy thực tế có rất nhiều người làm sai, làm ác cả đời mà vẫn sống giàu sang, không bị báo ứng, nên họ sinh tâm coi thường và không tin. Tuy nhiên, trong Phật pháp đã nói rõ: *“Nhân quả thông ba đời”* (Quá khứ - Hiện tại - Vị lai). Hiện tại chưa thấy quả báo không có nghĩa là nhân quả không tồn tại. Chính vì chỉ nhìn bằng con mắt phàm tình trước mắt, cho rằng không có nhân quả, nên người ta mới tùy tiện và ngang nhiên làm những việc sai trái.

Hòa Thượng từng nói: *“Con người ngày nay không còn xem trọng đạo lý và sự thật của luật nhân quả, cho rằng luân lý đạo đức là vô tình, vô nghĩa. Mọi quan hệ giữa người với người chỉ dựa trên sự lợi - hại, nên ngày càng trở nên thực dụng và phai nhạt”*. Thế nhưng, thực tế cho thấy ai cũng mong muốn và vui vẻ khi có được những mối quan hệ tốt đẹp. Cứ thử đem tặng một món quà xem, dù gia cảnh họ có giàu sang đến mấy, khi được nhận quà họ vẫn cảm thấy rất vui.

Mọi người đều biết, vùng đất Sơn Tây nổi tiếng trồng rất nhiều mít. Mùa này, cây nào cũng sai trĩu quả. Vì trái đậu quá nhiều nên người ta phải tỉa bớt đi, có cây phải tỉa đi cả chục quả non. Những quả mít non ấy vốn là thứ người ta hay vứt bỏ, nhưng tôi lại đem thu gom về. Đối với người ăn chay, mít non đem kho lên lại là một món ăn vô cùng hấp dẫn. Tôi mang mít về, gọt sạch sẽ để mọi người cùng chế biến. Dù tự tay sơ chế rất nhiều mít xanh nhưng tay tôi không hề dính chút nhựa nào. Sau đó, tôi đem món mít kho ấy tặng cho mọi người. Rõ ràng, khi ta tự tay làm và trao tặng những món quà giản dị như vậy, mối quan hệ giữa người với người tự nhiên thêm phần khăng khít.

Tại sao tình người ngày nay lại dần trở nên lạnh nhạt? Đó là vì con người thiếu đi sự quan tâm dành cho nhau; nói cụ thể hơn là không biết cách tặng quà, không biết thực hành hạnh bố thí. Mấy ngày nay, bất kỳ ai ghé thăm nơi này đều không bao giờ phải ra về tay không. Hơn thế nữa, họ còn được thưởng thức những món ăn ngon lành do chính tay chúng ta làm ra. Nếu ai cũng có sự thấu cảm và tinh thần san sẻ như vậy, thì mối quan hệ giữa con người với nhau, giữa bản thân

với gia tộc và hàng xóm láng giềng, chắc chắn sẽ ngày càng thân thiện và gắn kết hơn.

Đạo lý mà Hòa Thượng dạy rất đơn giản: *“Muốn gắn kết tình người, không gì thiết thực hơn việc thường xuyên thăm hỏi và tặng quà”*. Một lưu ý quan trọng là khi đi từ vùng này sang vùng khác, chúng ta nên nhớ việc tặng quà. Không nhất thiết phải tặng cho tất cả mọi người, mà hãy ưu tiên tặng cho những người có sức ảnh hưởng, những nhân vật tiêu biểu đại diện cho cộng đồng ở đó. Việc ta hướng đến họ hoàn toàn không phải vì mưu cầu danh lợi cá nhân, mà bởi tầm ảnh hưởng của họ có thể lan tỏa những giá trị tốt đẹp đến những người xung quanh. Khi nghe Hòa Thượng giảng đạo lý này, tôi vô cùng thấu hiểu.

Bài học hôm nay của Hòa Thượng đã thức tỉnh chúng ta về nguyên nhân khiến tình người ngày một phai nhạt. Khoảng cách giữa người với người dường như rất khó kéo gần, trong khi bản chất của nó lại rất dễ gắn kết. Sở dĩ có sự xa cách ấy là bởi con người mãi đắm chìm trong danh vọng và lợi dưỡng, chỉ chăm chăm tính toán thiệt hơn. Một khi đã xem thường luân lý đạo đức và chạy theo vật chất, tình người tất yếu sẽ mất đi.

Sách *Đệ Tử Quy* có dạy: *“Tài vật nhẹ, oán nào sanh”*. Nếu đặt tiền tài nặng hơn tình nghĩa anh em, đồng bào thì thật là sai trái. Chỉ khi tình nghĩa đồng bào, anh em được trân trọng hơn danh vọng, lợi dưỡng thì những thuần phong mỹ tục của xã hội mới từng bước được phục hồi và nâng cao./.

Nam Mô A Di Đà Phật

Chúng con xin tùy hỷ công đức của Thầy và tất cả các Thầy Cô!

Nội dung chúng con ghi chép lời giảng của Thầy có thể còn sai lầm và thiếu sót. Kính mong Thầy và các Thầy Cô lượng thứ, chỉ bảo và đóng góp ý kiến để tài liệu học tập mang lại lợi ích cho mọi người!